

SVAMPFYND I KRISTINEHAMNSTRAKTEN.

Av BARBRO PALM.

På senhösten 1982 blev jag av dåvarande hälsovårdsnämnden ombedd att göra en svampinventering i Varnans bäckdal. Undersökningen sträckte sig endast över ett år, och tyvärr var både 1982 och 1983 på grund av torkan synnerligen dåliga svampar. Artlistan omfattar dock 225 arter och finns för den intresserade tillgänglig på miljö- och hälsoskyddsnämndens kontor. Jag har i år kunnat komplettera listan med drygt 25 arter.

INTRESSANTA IAKTTAGELSER I VARNANS BÄCKDAL

Två sporsäckssvampar som bör nämnas är lilagömning *Nectria violacea* och grönsnylting *Peckiella luteovirens*. Den senare har dock visat sig vara relativt vanlig 1984. Grönsnyltingen lever på kremlor och riskor och angriper dem så att de helt deformeras. En före detta kremla kan se ut som en grön sammetssträtt.

Sprängticka *Inonotus obliquus* har anträffats på al, vilket är mycket ovanligt. På björk ser man den däremot ofta. Det är den imperfekta (ofruktsamma) frukt kroppen som ses, sällan den fertila. Tvåfärgstickan *Caloporus dichrous* har jag sett en gång i bäckdalen, växande på en björk med sprängticka. Det är typiskt för tvåfärgstickan att leva tillsammans med sprängticka. Lystickan *Hapalopilus nidulans*, som nu har blivit en populär svamp för växtfärgning, har jag hittat på två olika ställen. Man kan få fram kraftiga blålila färger på ullgarn av tickan. Plattickan *Ganoderma lipsiense* (= *applanatum*) har jag förutom i bäckdalen även sett på Västgötagatan 15 och på en gammal alm bredvid biblioteket.

Sälglätt *Cytidia salicina* och fagergröppa *Peniophora laurentii*, båda färggranna slätsvampar, var mycket intressant att hitta. Dessa har annars en nordlig utbredning. En annan slätsvamp *Hypochnicium bombycinum*, utan svenskt namn, bestämdes av Åke Strid på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm. Detta "grå skinn" växte i mängder på en gammal björk.

Stoftkremlingar *Asterophora lycoperdoides* är små skivlingar, som växer på gamla kremlor. Rökfingersvamp *Clavaria fumosa*, kandelaberfingersvamp *Clavicornia pyxidata* och skruvnagelskivling *Collybia distorta* får räknas som sällsynta, liksom toppskräling *Phaeocollybia christinae*, mjölgråskivling *Tephrocybe rancida* och stålnopping *Entoloma nitidum*. Stålnoppingen som även är hittad i tätorten av Madelene Norrby, skall enligt förslag från Svenska Botaniska Föreningens namnkommitté ändra namn och kallas svartblå rödskivling.

Gifthättingen *Galerina marginata* är en svamp som också nyligen fått nytt svenskt namn. Tidigare kunde den heta strimmig tofsskivling, strimmig hjälmskivling eller dadelbrun hjälmskivling. Det har relativt nyligen upptäckts att denna brunsporiga stubbsvamp med ring innehåller de livsfarliga amatoxinerna som man känner från vit och lömsk flugsvamp. Den gamla regeln att "alla stubbsvampar med ring är ätliga" är helt förkastlig. Jag nämner inte gifthättingen därför att den skulle vara sällsynt, utan tvärtom därför att den är ganska vanlig. Problemet är att den kan vara otroligt lik den ätliga föränderliga tofsskivlingen *Kuehneromyces*

mutabilis, samt att den saknas i de flesta av våra vanliga svampböcker. Första gången jag såg en gifthätting var 1981, men sedan dess har jag hittat den framför allt på granstubbar både i Varnans bäckdal och på flera andra lokaler i Kristinehamn. Varning alltså för gifthättingen!

Plattickan i Järnvägsparken. Foto: Gunnar Karlsson.

I juni 1984 hittade Håkan Carlstedt från Gullspång en ovanlig ticka strax öster om Kinesbron. Det var fläcktickan *Incrustoporia nivea*, som växte på undersidan av en murken stock. Mindre allmän är också vit kungschampinjon *Agaricus villaticus* (= *macrosporus*). Min man fann tre exemplar i bäckdalen i juli 1984.

NÅGRA FYND FRÅN ÖVRIGA PLATSER I KOMMUNEN

Inom A9:s område såg jag våren 1983 en ring av vår-musseroner *Calocybe gambosa*. Kanske den godaste svamp jag ätit! Det var Laila Alstad, som visade mig på svampen, liksom hon senare på hösten petade fram rodande hartryffel *Rhizopogon roseolus* i en dikeskant. På samma dikeskant hittade Ingrid Ivarsson en svart hattmurkla *Helvella lacunosa*. Vid A9 finns också bl. a. trådticka *Climacocystis borealis* och gyllengrå musseron *Melanoleuca cognata*.

Våren 1984 kommer min man hem från A9 med något, som han tror är svamp. Jag skrattar och vet inte alls vad det är som han har hittat inuti en nedsågad ihålig gran. Olika svampkännare gissar att det är ett slags myrbo. Långt senare får jag visshet. På Biologiska övningslaboratoriet i Göteborg har Stellan Sunhede ett likadant myrbo i en stor plastlåda. Han berättar att det heter kartongbo, har svampludd på ytan och är byggt av den svartglänsande svampodlande myran *Dendrolasius fuliginosus*.

Utefter milspåret vid Hultet och bakom Cabby har jag hittat lackticka *Ganoderma lucidum*. Denna vinröda, blanka och vackra ticka, som även hittats i Revsand av Margita Hedlund, är här relativt ovanlig, orsakar vitröta och kan leva saprofytiskt på både löv- och barrstubbar.

Källarkantarell *Paxillus panuoides* från en granstubbe vid Hultet vållade Håkan Carlstedt och Karlstads Svampklubb en del huvudbry, innan de kunde artbestämna den åt mig. Svampen växte tilltryckt utan synlig fot nästan under stubben och var ovanligt stor, ca 20 cm. Ett normalt exemplar av källarkantarell växte

här hemma i trädgården. Det var på en gammal ihålig granstubbe, som var hemdragen för att bli fågelholk.

Vid Hultet finns också den vita flugsvampen *Amanita virosa*, liksom på flera andra platser i kommunen. Det verkar som om den är på väg att breda ut sig alltmer i våra trakter. Vi får se upp!

Brita Lennström har rapporterat att hon 1983 såg grovticka *Phaeolus schweinitzii* ute på Furuholmarna. Anders Bengtsson har hittat grovtickan på Mariebergs kyrkogård. Han har också gjort ett annat mycket intressant fynd, nämligen mandelriskan *Lactarius volemus*. Det var 1981 i skogskanten längs vägen till soptippen på Strandmossen. Svampen hade förrirrat sig alldeles för långt norrut. Man var litet förundrad i Gullspång Svampklubb först, men Håkan Carlstedt bekräftade att det verkligen var mandelriskan. Denna riska är av många uppskattad som en god matsvamp, men personligen är jag inte förtjust i den. Smaken är som bekant delad.

Inne på Gustavsviks kyrkogård har jag bl.a. sett lukticka *Osmoporus odoratus*, dallergröppa *Merulius tremellosus* och broskmussling *Panua conchatus*.

Både glad och ledsen blev jag den 27 juni 1984, när jag på samma kyrkogård hittade bombmurklan *Sarcosoma (= Bulgaria) globosum*. Glad över att få se denna sällsynta svamp, som lektor Erik Wiman på ett förträffligt sätt berättat om i tidigare jubileumsskrifter. Ledsen därför att svampen detta datum var alldeles för gammal för att bevara och studera närmare.

Utanför grindarna till kyrkogården växer pulvertickan *Tyromyces ptychogaster* på en granstubbe. Jag såg den hösten 1983 i både imperfekt och fertil form samtidigt, något som får anses vara ytterst ovanligt.

Längre upp i allén står en lind med flera vackra fruktkroppar av klibticka *Fomitopsis pinicola*. Det är en av våra vanligaste tickor, men eftersom linden är ett mycket motståndskraftigt träd räknas alla fynd på lind som anmärkningsvärda. I diket bredvid allén växer det vindelgröppa *Ceraceomerulius serpens* på en murken stock. Denna svamp är artbestämd av professor John Eriksson i Göteborg. Ännu litet längre upp i allén finns en lönn med lönticka *Oxyporus populinus*.

Vid korsningen mellan gamla Ölmevägen och Hjälmarsnäsavägen fanns 1982 trädklubbsvamp *Macrotyphula juncea* och pipklubbsvamp *Macrotyphula fistulosa*. En liten bit in på gamla Ölmevägen på vänster sida finns en kullvält granstubbe, på vilken det växer bävermussling *Lentinellus castoreus*. Mittemot på högra sidan ett stycke in i skogen växer rävticka *Inonotus rheades* på en gammal fälld asp. Släktingen altickan *Inonotus radiatus* är vanlig här i trakten, men rävtickan, som är bunden till asp, har jag bara sett en gång i Kristinehamn.

Den mindre allmänna trattickan *Polyporus melanopus* växer på marken strax framför Österviks kapell, inte långt från en lind.

Ett av de roligaste fynden är röktickan *Bjerkandera fumosa*. En dag i april 1983 vill min man att jag följer med till posten i ett ärende. Nej, det hade jag inte lust med, men ändrar mig blixtnabbt, när jag hör att det finns svamp på ett träd snett över gatan. "Svamp, som jag är säker på att du inte kan", säger han. Nej, det kunde jag inte heller. Zonticka? Svedticka? Nej, det stämde inte. Det var bara att åka till Gullspång så fort som möjligt. Håkan Carlstedt skär sönder tickan, vrider

och vänder på den. "Det här är det första fyndet i Värmland", säger han. "Rökticka." (Släktingen svedtickan är däremot vanlig.) Senare bjuder jag några tickintresserade vänner till Kristinehamn för att ta del av fyndet. Men ve och fasa! När vi kommer fram till den gamla skadade almen i Järnvägsparken ser vi att alla tickorna är borta. De är ordentligt bortskrapade av parkförvaltningen, som kanske tror att trädet mår bättre av att slippa fruktkropparna. Vi får hämta en stege och klättra ganska högt upp för att få tag på ett litet exemplar att studera. Som tur var växte tickorna fram i riklig mängd på sensommaren. Röktickan är en vitrötesvamp, som lever saprofytiskt på lövträd. Nyligen fick jag reda på att man även i Karlstad hade hittat rökticka, men sällsynt är den i alla fall fortfarande.

I augusti 1982 hittade Håkan Carlstedt stor grentaggs- svamp *Climacodon septentrionalis* på en lönn vid Österviks kapell. Denna svamp är ganska sällsynt och växer på levande lövträd. Nytt svenskt namnförslag är grentagging. På lönnen fanns ingen synlig svamp 1983, men i år, 1984, har den åter bildat fruktkropp.

Röktickan i Järnvägsparken. Foto: Gunnar Karlsson.

Alldeles i dagarna kom det till min kännedom att ett mycket ovanligt svampfynd har gjorts i Kristinehamn av Gunnel Hedeberg på Villagatan 11. Den 7 september i år grävde hon i sin trädgård och var uppmärksam nog att upptäcka och vidarebefordra en liten tryffel, som hon hittade 2,5 dm under jordytan. Genom Anders Bengtssons försorg skickades fyndet samt jordprov vidare till experter. Det finns endast få och dåliga kollektorer tillgängliga av dessa svampar, och artbestämningen är därför oerhört svår. Lars E. Kers i Stockholm har dock preliminärbestämt denna sällsynta tryffel till *Tuber foetidum*.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till Håkan Carlstedt i Gullspång, som bl.a. är en av landets tickexperter. Tack vare hans stora kunskap och hjälpsamhet kan många svårare artbestämningar klaras av.